

והיינו שהרשב"א לא הבין ברש"י כפי המהרש"א ומהר"ם שיף, וס"ל בפירושו שקדש וברד הן מארץ פלשתים. וצ"ב מה מקורו וטעמו ובמה חולק על פירש"י.

★★

וי"ל בזה, דהנה ב' המקראות שהובאו לעיל - בשניהם נזכר "קדש" אלא שפעם כתוב "בין קדש ובין ברד" ופ"א כתוב "בין קדש ובין שור". אונקלוס, תרגם שני המקראות "בין רקם ובין חגרא", ועפ"ז י"ל שנחלקו הרשב"א ורש"י בהבנת דבריו.

הרשב"א ס"ל כהרד"ק שהבין מן התרגום ששניהם אותו מקום, וז"ל הרד"ק: וברד הוא שור שזכר למעלה, ושני שמות היו לו, לפיכך זכר את שניהם וכן תרגם אונקלוס שניהם חגרא.

אמנם ממפרשים אחרים (ראה ברכינו סעדיה גאון ובהערות שם) משמע, שאין מוכרח ששניהם אותו מקום וי"ל עפ"ז שרש"י אליבא דמהרש"א יסבור כמותם. וא"כ, המקום שהלכה הגר "בין קדש ובין ברד" - הוא אכן בחו"ל והוא דמתני'. משא"כ מקום ישיבת אברהם ויצחק הוא "בין קדש ובין שור" - בפלשתים.

אבל יש לדחות כל זה ממ"ש רש"י עצמו בפירושו על החומש (חיי-שרה כד, סב): מבא באר לחי ראי - שהלך להביא הגר לאברהם אביו שישאנה. ישב בארץ הנגב - קרוב לאותו באר שנאמר ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ושם הי' הבאר שנאמר הנה בין קדש ובין ברד.

ומשמע ברור שס"ל לרש"י שב' ה'קדש' היינו הך, וכיון ש"מסתמא" - ויתירה מזו - לדעת רש"י נאסר על יצחק לצאת לחו"ל א"כ ברור - שאברהם ויצחק היו דרין בא"י, נמצא שרקם וחגר דשם הוו בא"י ו"הכא משמע דהוו בחו"ל" - ודברי המהרש"א ומהר"ם שיף - צ"ע.

(קו' הערות תמוזים ואנ"ש ב' (רכ"ד) קובץ ח' ע' 25)

★★

במש"כ התוס' וכו"ל: דמסתמא אברהם ויצחק היו דרין באר"י וכו' ע"כ. כתב בספר נפלאות מתורת השי"ת (פרק פ"א הקדמה ב'):

מה שדקדקו שם התוס' דמסתמא אברהם ויצחק היו דרים בא"י למה מזכירים את יצחק, הלא זה הכתוב דכתיב וישב בין קדש ובין שור כתיב גבי אברהם וכמו שכתבו הם בעצמם, וא"כ למה מזכירים כלל יצחק.

אך בדקדוק מאד דבריהם, דבאמת מאברהם אין כ"כ ראי', שהוא הי' דר לפעמים בח"ל וירד למצרים. אמנם עיקר הראי' הוא מיצחק, שגם גבי יצחק כתיב ויגר בגרר שהוא בין קדש ובין שור, ויצחק מימיו לא ירד לח"ל, כי חו"ל לא הי' כדאי לו, וממנו הוא עיקר הראי' ע"כ.

★★

במשנה: אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו.

כ"ק אדמו"ר האמרי אמת זצ"ל אמר (הובא בבית ישראל פ' לך לך) "אם יש עליו עוררין" - אם יש על יהודי עוררין מצד היצר הרע שבא להכשיל אותו ולהביא עליו נסיונות וירידות בעבודת השם, "יתקיים בחותמיו" - תמיד ימצא לעצמו קיום ע"י חותם אות ברית קודש, ע"י כוחו של אאע"ה אשר אמרו עליו "בך חותמין".

★★

במשנה: אף המביא מן הרקם ומן החגר.

כתבו בתוספות (ד"ה ואשקלון), ואותו רקם וחגר דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור (בראשית כ, א), מתרגמינן בין רקם ובין חגרא, בארצו של אבימלך מלך פלשתים, ואותו היה בארץ ישראל, דמסתמא דאברהם ויצחק היו דרין בארץ ישראל'.

במשאת המלך (וירא) הקשה, למה כתבו בתוספות שמסתמא אברהם ויצחק היו גרים בארץ ישראל, הרי מובא במדרש (בראשית רבה סד, ג), שהקדוש ברוך הוא אמר ליצחק, 'את עולה תמימה, מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת, אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת', ואם כן בודאי לא יצחק מהארץ ולא רק בסתמא.

ותירין, דהנה מבואר בהמשך דברי התוספות, שמקומות אלו נכבשו על ידי עולי בבל, ואם כן יש לומר, דאי משום איסור יציאה מהארץ, אין צריך להיות דוקא בחלק שכבשו, אלא די להיות בארץ המובטחת, אך אם כן אין ראייה